

ORANJE NASSAU'S OORD

Oranje Nassau's Oord was van 1881 tot 1890 een zomerverblijf voor koning Willem III en koningin Emma. Nu is het een zorginstelling. Patrick Jansen schreef er een boek over.

Bijzonder verledenen van Oranje Nassau's Oord

De historie van Oranje Nassau's Oord gaat terug tot de veertiende eeuw. Patrick Jansen schreef er een boek over. Hij presenteerde het met een wandeling.

door
Arnold Winkel

arnold.winkel@gelderlander.nl

Midden in de bossen van landgoed Oranje Nassau's Oord (op de grens van Wageningen en Renkum) laat Patrick Jansen zijn gevolg stilhouden. Hij voert de wandelaars een klein stukje van het pad af. Dan blijft hij staan bij twee betonnen gaten in de grond. Het zijn drinkbakken voor vogels. „Gerrit Wolda (zie kader, AW) heeft deze bakken in 1912-1913 laten aanleggen”, vertelt Jansen. Volgens oude kaarten had Wolda er acht her en der in het bos gebouwd. „Ik heb er met twee studenten met prikstokken naar gezocht, maar we konden niets vinden. Deze zijn bij toeval ontdekt. Boven op de Berg was al wel

een drinkbak uit 1911 gevonden.” De gemiddelde wandelaar op het landgoed heeft de drinkbakken waarschijnlijk nooit gezien. Andere voorwerpen zijn misschien wel eens opgemerkt. Het gaat om kleine vierkante stenen, maar waarvoor ze dienen weet de bezoeker van het bos waarschijnlijk dan weer niet. Het gaat om kadasterstenen (zie kader), gebruikt voor het in kaart brengen van het gebied. Jansen weet er alles van en vertelt enthousiast over de geheimen en de geschiedenis van het bos en de gebouwen die er staan. Hij doet dat ter ere van het boek dat hij deze fraaie winterdag heeft gepresenteerd. Het heet *Van heide tot lusthof. Landgoederen in het Renkums beekdal*. Naast Oranje Nassau's Oord (ONO) behandelt hij erin ook De Keijenberg en Ooste-

reng. Tijdens deze wandeling richt hij zich echter alleen op ONO. Jansen kent het terrein en de bebouwing als zijn broekzak. „Ik heb in Renkum gewoond, maar ook in Wageningen. Dan krijg je bijna vanzelf interesse”, zegt de directeur van Probos in Wageningen. Voor het boek deed hij circa vier jaar onderzoek. Hij reisde het hele land door en dook onder meer in de archieven van het koninklijk huis en Oranje Nassau's Oord. „Het koninklijk archief over ONO is drieënhalve meter. Daar is dus vast nog materiaal te vinden, maar ik weet nog niet of ik aan een vervolg van dit boek ga werken.” De wandeling over het besneeuwde ONO verveelt de deelnemers geen moment. Bijzonder is bijvoorbeeld een blik in het pompstation langs de N225, vroeger de Bokkedijk geheten. Hier staat een bijna antieke pomp uit 1930, gebouwd door EMF uit Dordrecht. Hetemaal moest bij erg hoog water in de Rijn kwelwater terugpompen naar de uiterwaarden. Jansen heeft bij zijn onderzoeken nauw samengewerkt met boswachter Frans Alberts, maar heeft ook met diens illustere voorganger Willem van der Klift gesproken. Niet ver van de Koningslaan wijst Jansen op een stuk bos. Vroeger lag daarnaast een voetbalveld, nu groeien er dennen. Onder de grond liggen de resten van een oude boerderij. „Hij was gekraakt en op een gegeven moment waren de krakers opgepakt voor een diefstal op De Zoom. Van der Klift liet de boerderij direct dichttimmeren. De volgende dag mochten ze hun spullen ophalen en onmiddellijk daarna ging alles tegen de vlakte. Alle puin verdween in een gat en ligt daar nog steeds.” *Van heide tot lusthof* is uitgegeven door uitgeverij Matrijs en kost 39,95 euro. Info: matrijs.com

De originele bemalingsinstallatie (1930) in het pompstation langs de N225.

Patrick Jansen (links) vertelt over de ijskelder op Oranje Nassau's Oord.

'Ik heb in Renkum gewoond, maar ook in Wageningen. Dan krijg je bijna vanzelf interesse voor Oranje Nassau's Oord'

Patrick Jansen

Het wapen van Willem van Oranje op een van de twee inrijzuilen bij de oprijlaan van Oranje Nassau's Oord.

Patrick Jansen vertelt op bevroren wijze over de historie van landgoed Oranje Nassau's Oord. foto's Tamara Reijers

Oranje Nassau's Oord en wetenschap

- Patrick Jansen ontdekte dat Oranje Nassau's Oord ook op wetenschappelijk gebied belangrijk is geweest.
- Onder rentmeester Johannes Hupfcher (1905-1928) startte de Wageningse wiskundeleraar Gerrit Wolda als eerste een systematisch onderzoek naar broedvogels in nestkasten.
- Hiertoe liet hij tussen 1909 en 1916 meer dan vierhonderd nestkasten ophangen.
- De bekende natuurschrijver Jac. P. Thijsse schreef in zijn boek 'De Levende Natuur' lovende woorden over het werk van Wolda.
- Rentmeester Leendert Knottnerus (1928-1946) wilde rationeler bosbeheer. Daarom liet hij professor J.W. Dieperink het bos opmeten. Die deed dat volgens de nieuwe dubbelbeeld-tachymetrie, een methode die daarna vijftig jaar werd gebruikt in de landmeetkunde.
- Kadasterstenen die her en der op het landgoed staan, vormen hieraan een 'levende' herinnering.
- In 1932 liet Knottnerus hoogleraren Hendrik Beekman en Anthonie te Wechel een bedrijfsplan voor het gebruik van de bossen maken.
- Professor Johannes Gerlings meldt in 1935 blij te zijn met de samenwerking tussen de Landbouwhogeschool en ONO. Het landgoed profiteert van kennis die wetenschappers uit hun onderzoek halen.
- In 1936 doet J. Vlieger de eerste plantensociologische boskartering op het landgoed.
- In de jaren 1936-1943 brengen professor Albert Egges van Giffen en Jaap Renaud de fundamenten van kasteel Grunsfoort op het terrein van ONO in kaart.

Koning Willem III gaf bakken met geld uit

- Patrick Jansen nam een duik in de koninklijke archieven en vond daar dat er flink wat geld is gepompt in het opwaarderen van Oranje Nassau's Oord.
- Koning Willem III investeerde in 1881 60.438 gulden voor de verbouw van het net aangekochte landhuis. Het pand moest een koninklijke uitstraling krijgen. Derhalve ging het dak eraf, kwam er een

extra verdieping en ging het dak er weer op.

- 123.400 gulden (omgerekend naar de euro van 2013 circa 1,5 miljoen euro) werd besteed aan het interieur van het zomerpaleis.
- Hij besteedde 31.469 gulden voor de verbouw van het koetshuis.
- 2.989 gulden was er gemeoid met het opknappen van andere huizen op het landgoed.

- De bouw van een ijskelder kostte 2.349 gulden.
- Het plaatsen van zuilen bij de ingang van Oranje Nassau's Oord kwam voor 1.440 gulden in de koninklijke boeken.
- Voor 1.599 gulden liet de koning een tuinmuur aanleggen (de huidige Ommuurde Tuin).
- Voor de prijs van 1.187 gulden kwamen er houten druivenkasten.

Naar verluidt heeft Willem III de druivenstruiken zelf geplant.

- Verder liet hij nog diverse andere werken verrichten. Zoals de aanleg van een park, de bouw van een fazantenhok en een voliëre. Er kwam een tuin voor prinses Wilhelmina, waar ze frambozen teelde en er verschenen nieuwe wegen en paden in het bos.